ECLI:LV:ADRJRIT:2019:0621.A420133619.8.S

Lieta Nr. A420133619
A42-01336-19/39

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Liepājā 2019. gada 21. jūnijā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Kristīne Brokane,
piedaloties tulkam Zojai Augustauskai,

piedaloties pieteicējam /pers. C/,
atbildētājas – Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim /pers. D/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. C/ pieteikuma par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcības, no 2017. gada 18. oktobra nenodrošinot /pers. C/ zobārstniecības pakalpojumus par /pers. C/ finanšu līdzekļiem, no 2018. gada janvāra līdz februāra vidum Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošu uzturēšanās temperatūru (kamerā nebija apkures un logs bija bojāts), neizsniedzot otru segu un sezonai atbilstošus apavus, no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošus uzturēšanas apstākļus (mākslīgo ventilāciju, atbilstošu ventilatora darbības trokšņa līmeni, privātumu tualetes apmeklējuma laikā), izvietojot /pers. C/, neņemot vērā ieslodzīto psiholoģisko saderību (/pers. C/ nerunā krieviski) un veselības stāvokli (nebrīdinot par ievietošanu kamerā kopā ar ieslodzīto, kuram ir HIV), atzīšanu par prettiesisku, kā arī par pienākuma uzlikšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldei izdot /pers. C/ labvēlīgāku administratīvo aktu, ar kuru /pers. C/ tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums 10 000 *euro*.

Aprakstošā daļa

[1] 2018. gada 26. februārī Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) saņemts pieteicēja /pers. C/ 2018. gada 26. februāra iesniegums, kurā pieteicējs sūdzējās par Rīgas Centrālcietuma (turpmāk – cietums) administrācijas rīcību, kopš 2017. gada 18. oktobra nenodrošinot pieteicējam zobārstniecības pakalpojumus par pieteicēja finanšu līdzekļiem, kopš 2018. gada sākuma cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošu uzturēšanās temperatūru (nav apkures un kamera ir bez loga) un nesniedzot atbildi uz pieteicēja 2018. gada 16. janvāra iesniegumu, kurā lūgts izsniegt otru segu, par to lūdzot atlīdzināt nemantisko kaitējumu 10 000 *euro* (*lietas 48. lapa*).

2018. gada 9. aprīlī Pārvaldē saņemts pieteicēja 2018. gada 8. aprīļa iesniegums, kurā pieteicējs sūdzējās par cietuma administrācijas rīcību, savlaicīgi neizsniedzot pieteicējam cietuma 2018. gada 9. marta atbildi Nr. 3/9-C/1271/1458, kā arī precizēja 2018. gada 26. februāra iesniegumā norādīto, proti, apkure cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ netika nodrošināta no 2018. gada janvāra beigām līdz 2018. gada februāra vidum (*lietas 49. lapa*).

2018. gada 19. jūnijā Pārvaldē saņemts pieteicēja 2018. gada 12. jūnija iesniegums, kurā pieteicējs sūdzējās par cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot pieteicēju ar sezonai atbilstošiem apaviem, ko pieteicējs lūdzis iesniegumā, kas cietuma administrācijai adresēts 2018. gada janvāra otrajā pusē vai februāra sākumā (*lietas 50. lapa*).

2018. gada 28. jūnijā Pārvaldē saņemts pieteicēja 2018. gada 14. jūnija iesniegums, kurā pieteicējs sūdzējās par cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot atbilstošus uzturēšanas apstākļus cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, proti, nav pietiekams dabiskais apgaismojums, kameras daļā, kur izvietotas gultas, nav mākslīgās ventilācijas un kamera ir mitra, bet kameras daļā, kurā netiek izvietotas gultas, esošais ventilators rada troksni, kas pārsniedz noteikto trokšņa līmeni, kā arī tualetes podi nav pietiekoši norobežoti, aizskarot privātumu. Tāpat pieteicējs sūdzējās par cietuma administrācijas rīcību, izvietojot notiesātos, proti, netiek ņemta vērā notiesāto psiholoģiskā saderība (pieteicējs nerunā krieviski), attieksme pret smēķēšanu (pieteicējs nesmēķē un nevēlas atrasties kamerā, kurā smēķē) un veselības stāvoklis (pieteicējs nav brīdināts par ievietošanu kamerā kopā ar ieslodzīto, kuram ir HIV).

Minētie iesniegumi, vairākkārt pagarinot to izskatīšanas termiņu, apvienoti vienā lietvedībā, un, tos izskatot, Pārvaldes priekšnieks 2018. gada 29. oktobrī pieņēma lēmumu Nr. 1/13-C/724/1246/2264/2411 „Par /pers. C/ iesnieguma izskatīšanu" (turpmāk – Lēmums), ar kuru nolemts:

1) atzīt par prettiesisku cietuma administrācijas faktisko rīcību, sniedzot pieteicējam atbildi uz viņa 2018. gada 6. februāra iesniegumu un 2018. gada 11. februāra iesniegumu ar divu dienu nokavējumu;

2) atzīt par prettiesisku cietuma administrācijas faktisko rīcību, izsniedzot pieteicējam cietuma 2018. gada 9. marta atbildi Nr. 3/9-C/1271/1458 ar trīs dienu nokavējumu;

3) atzīt par prettiesisku cietuma administrācijas faktisko rīcību, ievietojot pieteicēju laika posmā no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, kur nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums un kur laika posmā no 2018. gada 22. februāra līdz 2018. gada 26. februārim nebija nodrošināta

pienācīga gaisa temperatūra sakarā ar to, ka kameras logs nebija tehniskā kārtībā (bija bojāts);

4) atzīt par prettiesisku cietuma administrācijas faktisko rīcību, ievietojot pieteicēju laika posmā no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, kur nebija nodrošināta no tabakas dūmiem brīva vide;

5) uzdot cietuma administrācijai nekavējoties rakstveidā atvainoties pieteicējam par Lēmuma rezolutīvās daļas 1. līdz 4. punktā minēto prettiesisko cietuma administrācijas rīcību;

6) uzdot cietuma priekšniekam informēt Pārvaldi par Lēmuma izpildi;

7) pārējā iesnieguma daļā cietuma administrācijas rīcību atzīt par tiesisku;

8) atteikt pieteicējam izdot administratīvo aktu par nodarītā nemantiskā kaitējuma 10 000 *euro* atlīdzināšanu (*lietas 10.-18. lapa*).

Lēmums pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[1.1] Pieteicēja apgalvojums, ka apkure netika nodrošināta no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum, neatbilst faktiskajiem apstākļiem. Apkures sezona cietumā tika uzsākta 2017. gada 6. oktobrī. Cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, kur atradās pieteicējs, apkuri nodrošināja seši radiatori. 2018. gada 6. februārī cietuma siltumtrasē tika konstatēta avārijas situācija. Lai to novērstu, 6. februārī bija nepieciešams atslēgt apkuri. Pēc remontdarbu pabeigšanas 9. februārī apkure tika atjaunota, savukārt 15. februārī tika veikta siltummaiņu skalošana. Apkures sistēma nodrošina kamerās gaisa temperatūru, kas nav zemāka par +18°C. Avārijas novēršanas darbu laikā gaisa temperatūra kamerā, iespējams, pakāpeniski samazinājās, bet tā netika mērīta. Šādus apstākļus cietuma administrācija pieteicējam neradīja apzināti. Avārija nav atkarīga no cietuma administrācijas rīcības.

[1.2] Pieteicējs 2018. gada janvārī nebija vērsies pie cietuma administrācijas ar iesniegumu par papildu segas izsniegšanu, tāpat no 2018. gada 1. janvāra līdz 28. februārim pieteicējs nebija vērsies pie cietuma administrācijas ar iesniegumu arī par sezonai atbilstošu apavu izsniegšanu. Cietuma administrācija līdz 26. februārim ir saņēmusi un reģistrējusi vairākus citus pieteicēja iesniegumus, līdz ar to ir maz ticams, ka kāds pieteicēja iesniegums nebūtu reģistrēts. Savukārt saistībā ar pieteicēja 2017. gada 1. oktobra iesniegumu pieteicējam 2018. gada 9. februārī tika izsniegts apģērbs, vienlaikus informējot, ka tobrīd cietuma noliktavā nav pieteicējam atbilstoša izmēra zābaku. Tā kā pieteicējs 2016. gada 13. decembrī sūtījumā saņēma sporta apavus, bet 30. decembrī – ziemas zābakus, tad kritiski vērtējams, ka pieteicējs netika nodrošināts ar nekādiem sezonai atbilstošiem apaviem un bija spiests staigāt beigtos un plānos sezonai neatbilstošos apavos.

[1.3] Paaugstināts mitrums kamerā Nr. /kamera/ nav konstatēts. Kameras dabiskā vēdināšana notiek caur kameras logiem, arī sanitārajā mezglā ir vēdlodziņš, logu restes ir gaisa caurlaidīgas, ieslodzītie paši logus var atvērt. Savukārt kameras sanitārajā mezglā atrodas mākslīgās nosūces ventilācijas sistēma, kas bija darba kārtībā. Saskaņā ar cietuma priekšnieka apstiprināto ventilācijas darbības grafiku korpusa vecākais nodrošina ventilācijas sistēmas darbību katru dienu no pulksten 8.00 līdz 12.00, no pulksten 14.00 līdz 16.00 un no pulksten 18.00 līdz 22.00, bet, ja ārējā gaisa temperatūra pārsniedz +25°C, tā tiek darbināta nepārtraukti. Turklāt pēc atsevišķa ieslodzītā lūguma mākslīgo ventilāciju varēja ieslēgt arī ārpus grafika. Ne pieteicējs, ne citi kamerā esošie ieslodzītie nebija sūdzējušies par ventilācijas sistēmas darbību vai tās radīto troksni.

[1.4] Kameras Nr. /kamera/ sanitārais mezgls 11,07 m^2 platībā ierīkots atsevišķā telpā ar aizveramām durvīm, tajā ir divi klozetpodi, kas norobežoti ar 1,27 m augstām saplākšņa loksnēm (norobežojuma platums 1 m). Līdz ar to pieteicējs, apmeklējot labierīcības, varēja norobežoties no pārējās kameras telpas. Pieteicējs nav norādījis nevienu gadījumu, kad viņa privātums tualetes apmeklējuma laikā būtu bijis tīši traucēts.

[1.5] Lai saņemtu maksas zobārstniecības pakalpojumus, ko cietuma teritorijā nodrošina SIA „Jasko un Ko", jāraksta attiecīgs pieteikums, to ievietojot cietuma Medicīnas daļas pieteikumu kastē. Tad pieteikums tiek reģistrēts un nodots izpildei SIA „Jasko un Ko", kas veic tālākās darbības. Maksas zobārstniecības pakalpojumi pieteicējam bija nodrošināti. Savukārt ar jautājumiem par maksas zobārstniecības pakalpojumiem, rindas kārtību un sniegto pakalpojumu kvalitāti pieteicējam ir jāvēršas pie SIA „Jasko un Ko".

[1.6] Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 13.^{2} panta pirmā daļa, lemjot jautājumu par notiesātā izvietojumu brīvības atņemšanas iestādē, neparedz ņemt vērā notiesātā tautību. Savukārt no Pacientu tiesību likuma 10. panta neizriet, ka ieslodzītie būtu jāinformē par cita ieslodzītā veselības stāvokli pirms viņa ievietošanas attiecīgajā kamerā. Turklāt atbilstoši Eiropas Savienības rekomendācijām ieslodzīto ar HIV/AIDS, vīrusa hepatītu B un C segregācija (izolācija) ir aizliegta, tas ir cilvēktiesību pārkāpums. Šīs slimības izplatās ar asiņiem, nevis sadzīves kontaktu ceļā.

[1.7] Savukārt turpmāk norādītā cietuma administrācijas rīcība vērtējama kā prettiesiska, tomēr tā neradīja būtisku pieteicēja tiesību aizskārumu, līdz ar to par atbilstīgu atlīdzinājumu nosakāma rakstveida atvainošanās. Tāpat jāņem vērā arī Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 10. pantā noteiktais.

[1.7.1] Cietumā 2018. gada 7. februārī bija reģistrēts pieteicēja 6. februāra iesniegums, bet 12. februārī bija reģistrēts pieteicēja 11. februāra iesniegums, kuros pieteicējs sūdzējās par neatbilstošu gaisa temperatūru kamerā. Atbilde tika sastādīta 9. martā, lai gan tas bija jāizdara līdz 7. martam, bet pieteicējam tā izsniegta 15.martā. Tātad atbilde sniegta ar nokavējumu. Neatbildēšana uz iesniegumu, lai gan skar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 104. pantā noteiktās tiesības, nav uzskatāma par smagu interešu aizskārumu. Pieteicējs atbildi uz iesniegumiem saņēma, tās novēlota sniegšana pieteicējam sekas neradīja.

[1.7.2] Ņemot vērā, ka katra kameras Nr. /kamera/ loga lielākā daļa veidota no stiklu blokiem, dabiskais apgaismojums varēja būt nepietiekams. Lai arī stikla bloki nav caurskatāmi, tie tomēr laiž cauri dabisko apgaismojumu – to gaismas caurlaidība ir apmēram 75 %, kā arī kameras logu augšējo daļu veidoja stikloti atverami vēdlodziņi. Kaut arī dabiskā apgaismojuma ieplūde kamerā bija samazināta, to kompensēja pietiekams mākslīgais apgaismojums. Pieteicējam nekavējoties pēc ievietošanas kamerā Nr. /kamera/ bija jāinformē cietuma administrāciju vai Pārvaldi par nepietiekamu dabisko apgaismojumu.

[1.7.3] Apgaitas laikā 2018. gada 23. februārī (piektdiena) un 26. februārī (pirmdiena) fiksēts, ka kamerā Nr. /kamera/ nepieciešams salabot logu, jo nav stikla, līdz ar to 26. februārī tika organizēts logu rāmju augšējo daļu (vēdlodziņu) remonts. Kameras loga bojājums tika novērsts pietiekami ātri. Šajā laikā gaisa temperatūra kamerā varēja būt zemāka par +18°C, kas neatbilst normatīvo aktu prasībām, tomēr kamerā bija nodrošināta apkure. Pieteicējs dēļ minētā nav sūdzējies par veselības problēmām.

[1.7.4] Ieslodzījuma vietas administrācijai jānodrošina apstākļi, lai tiktu nodrošinātas nesmēķējošo personu tiesības uz atrašanos vidē, kas ir brīva no tabakas dūmu klātbūtnes. Pieteicējs ar savu parakstu 2016. gada 25. oktobrī ir apliecinājis, ka nepiekrīt uzturēties smēķētāju kamerā, tomēr tādā tika ievietots. Neskatoties uz minēto, pieteicējs nevērsās pie cietuma administrācijas ar iebildumiem, ka ir ievietots kamerā, kurā atrodas arī smēķētāji, un nelūdza viņu pārvietot uz citu kameru.

[2] 2018. gada 20. novembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicēja pieteikums, kas pamatots ar turpmāk norādītiem argumentiem.

[2.1] Cietums nenodrošina stomatologa pakalpojumus par pieteicēja finanšu līdzekļiem jau no 2017. gada 18. oktobra. 11. oktobrī pieteicējam tika ielikta pagaidu plomba, bet 18. oktobrī tā tika izņemta un ielikta jauna pagaidu plomba, plānojot zoba labošanu pabeigt 25. oktobrī, bet pieteicējs pie stomatologa netika izsaukts. Lūdzot to skaidrot, pieteicējs no stomatologa saņēma atbildi „mēs jau tevi saucam, bet tevi neved, jo viņiem trūkstot

darbinieku". Tātad atbildība jāuzņemas cietumam.

[2.2] Sākot no 2018. gada sākuma temperatūra kamerā bija stipri zem pieļaujamās normas. Kamera ilgu laiku bija bez loga, kā arī no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum tika atslēgta apkure. Tas, ka apkure netika nodrošināta no 6. februāra līdz 9. februārim, neatbilst patiesībai. 2018. gada 16. janvārī pieteicējs iesniegumā lūdza izsniegt otru segu, bet pieteicēja iesniegums tika ignorēts. Pieteicējs šo iesniegumu kastē ievietoja 17. janvārī, līdz ar to 18. janvārī tam bija jābūt reģistrētam. Šajā laikā pieteicējs lietoja *Paracetamol* un daudz karstu šķidrumu, lai nesaslimtu.

[2.3] Kameras dzīvojamā daļa, kur izvietotas gultas, nav nodrošināta ar mākslīgo ventilāciju un tā ir mitra, ventilators ir tikai kameras daļā, kur nav gultu, bet tas ir ļoti skaļš un pārsniedz noteikto trokšņu līmeni. Savukārt par mākslīgās nosūces ventilācijas sistēmas esību sanitārajā mezglā un grafiku tās darbināšanai pieteicējs nav informēts.

[2.4] Tualetes podi nav pietiekami norobežoti no pārējās telpas, tādā veidā aizskarot privātumu. Ieejas durvis sanitārajā mezglā nav aprīkotas ar krampīti, līdz ar to jebkurā brīdī kāds kameras biedrs (7 vai 10 cilvēki) varēja atvērt sanitārā mezgla durvis, lai izmantotu izlietni vai kārtotu dabiskās vajadzības.

[2.5] Ievietojot kamerā HIV slimnieku, iepriekš par to vajag informēt pārējos kameras biedrus. Skarā ar to, ka pieteicējs nerunā krieviski un nesmēķē, viņš cietumam lūdza arī neievietot kamerā krievus, narkomānus un smēķētājus, bet pieteicēja lūgumi tika ignorēti. Atrodoties kamerā ar smēķētājiem, pieteicēja drēbes smirdēja pēc tabakas dūmiem un pieteicēja veselībai 15 mēnešu garumā tika nodarīts kaitējums.

[2.6] Pieteicējs netika nodrošināts ar ziemas sezonai atbilstošiem apaviem, ko pieteicējs lūdza iesniegumā 2018. gada janvāra otrajā pusē vai februāra sākumā līdz 9. februārim. 2018. gada 9. februārī pieteicējs mutiski tika informēts, ka apavu neesot, bet atbilde rakstveidā sniegta netika. Ziemas sezonā šīs prettiesiskās rīcības rezultātā pieteicējam bija jāstaigā beigtos, plānos un sezonai neatbilstošos apavos.

[2.7] Rakstveida atvainošanās nesniedz pieteicējam atbilstīgu gandarījumu, kā arī neattur cietuma administrāciju no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē. Cietuma administrācijas rīcības mērķis bija iedvest bailes, satraukumu, nepilnvērtības sajūtu, lai pieteicēju padarītu mazvērtīgu un apmelotu. Pieteicējs ir aktīvi iesaistījies savu tiesību un interešu aizsardzībā, rakstot iesniegumus un norādot uz cieņu pazemojošiem apstākļiem. Ņemot vērā, ka iepriekšējā stāvokļa atjaunošana nav iespējama, ir jālemj par atlīdzinājumu naudas izteiksmē.

[3] Pārvalde tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem, kā arī papildus turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējs pēc 2017. gada 18. oktobra pirmo reizi ar iesniegumu par maksas stomatoloģiskās palīdzības saņemšanu vērsās 2018. gada 5. februārī, par ko liecina pieteicēja norāde, ka viņš vēlas salabot zobu, kura labošana bija iesākta 2017. gada oktobrī. Iesnieguma saturs neliecina par to, ka pieteicējs šādu lūgumu būtu izteicis arī iepriekš. Tas, ka pieteicējs laika posmā no 2018. gada 5. februāra līdz 28. februārim pie cietuma Medicīnas daļas bija vērsies ar trīs iesniegumiem, neliecina par to, ka tie tikuši ignorēti. Pieteicējs ar apstrīdēšanas iesniegumu, norādot, ka viņa iesniegumi tiek ignorēti, Pārvaldē vērsās 2018. gada 26. februārī, proti, pirms 2018. gada 3. marta, kad pieteicējam rindas kārtībā tika nodrošināts apmeklējums pie maksas stomatologa. SIA „Jasko un Ko" pakalpojumu sniedz rindas kārtībā.

[3.2] 2018. gada 8. aprīļa iesniegumā pieteicējs norāda, ka apkure netika nodrošināta no 2018. gada janvāra beigām (nevis sākuma) līdz februāra vidum. Nepietiekama gaisa temperatūra kamerā, iespējams, varēja būt tikai laika posmā no 2018. gada 6. februāra līdz 9. februārim un 15. februārī. Ja pieteicēja ieskatā gaisa temperatūra kamerā avārijas situācijas rezultātā nebija pietiekoša, viņam bija iespēja apģērbties siltāk.

[3.3] Pieteicēja pieteikumā varbūtības formā norādītais, ka jebkurā brīdī kāds no kameras biedriem varēja atvērt sanitārā mezgla durvis, liecina par to, ka tāda gadījuma nav bijis. Turklāt, ja pieteicējam bija nepieciešamība pēc durvju krampja, pieteicējs varēja lūgt cietuma administrācijai to nodrošināt.

[3.4] Jāņem vērā, ka kameras loga bojājumu, noraujot eņģes, radīja ieslodzītie. Konstatējot šo bojājumu, tas tika novērsts, bet pēc pāris dienām ieslodzītie atkārtoti logu sabojāja.

[4] Tiesas sēdē pieteicējs pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā norādīto, savukārt Pārvaldes pārstāvis pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumā ietvertajiem argumentiem.

[5] Tiesas sēdē 2019. gada 3. jūnijā liecību sniedza /pers. H/, /pers. I/, /pers. J/, /pers. K/, /pers. L/ un /pers. M/.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, noklausoties lietas dalībnieku paskaidrojumus, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, atzīst, ka pieteicēja pieteikums ir daļēji apmierināms.

[7] Saskaņā ar Satversmes 95. pantu valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Savukārt Eiropas padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3. pants paredz, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Konvencijas 3. pants uzliek valstij pozitīvu pienākumu nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai pasākuma izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni, un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 2. decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51. punktu)*.

Ieslodzījumā esoša persona ir neaizsargāta, tā ir absolūtā valsts pakļautībā un līdz ar to arī aizsardzībā. Lai arī kādu iemeslu dēļ persona atrastos ieslodzījumā, Satversmes 95. pants un Konvencijas 3. pants prasa, ka apstākļiem jābūt tādiem, kas neizbēgami izriet no ieslodzījuma fakta un kas atbilst cieņas pilnai attieksmei pret cilvēku. Ieslodzījuma apstākļi nedrīkst pārsniegt ar ieslodzījuma faktu neizbēgami saistīto ciešanu slieksni (*Senāta 2010. gada 6. maija sprieduma lietā Nr. SKA-160/2007 18. punkts*).

Lai varētu konstatēt Konvencijas 3. panta pārkāpumu, spīdzinošas vai cietsirdīgas apiešanās raksturam ir jāsasniedz minimālais bardzības līmenis, kura novērtēšana ir relatīva pēc būtības; tā ir atkarīga no lietas faktu kopuma un, jo īpaši, no apiešanās rakstura un konteksta, apstākļiem, ilguma, tās izraisītajām fiziskajām vai psihiskajām sekām, kā arī dažkārt no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006. gada 4. maija sprieduma lietā „Kadiķis pret Latviju" 45. punktu*). Tomēr ar to vien, ka apstākļi ieslodzījuma vietā nav ideāli un ir nepatīkami, nepietiek, lai atzītu, ka ieslodzījuma apstākļi ir pielīdzināmi spīdzināšanai Konvencijas 3. panta izpratnē (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016. gada 20. decembra sprieduma lietā „Radzhab Magomedov v. Russia" 54. punktu*).

[8] Atbilstoši Lēmumā norādītajam Pārvalde vērtēja pieteicēja norādītās sūdzības par laika periodu no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada

21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam. Šajā laikā pieteicējs atradās cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, par ko strīds lietā nepastāv.

Tā kā Pārvalde daļu pieteicēja sūdzību atzinusi par pamatotām, konstatējot cietuma administrācijas faktiskās rīcības prettiesiskumu un uzdodot cietuma administrācijai atvainoties pieteicējam, tiesa pārvērtēs pieteicēja iebildumus par to cietuma administrācijas rīcību, kura atzīta par tiesisku, secīgi vērtējot, vai pieteicējam piešķirtais nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums rakstveida atvainošanās veidā atzīstams par pamatotu un attiecīgo nodarījumu kopumam atbilstošu.

[9] Vērtējot, vai ir konstatējama cietuma administrācijas prettiesiska rīcība, no 2017. gada 18. oktobra nenodrošinot pieteicējam zobārstniecības pakalpojumus par pieteicēja finanšu līdzekļiem, tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[9.1] Pieteicējam kā notiesātajam sniedzamo veselības aprūpes pakalpojumu apjomu, kārtību, kādā ieslodzījuma vietās un Latvijas Cietumu slimnīcā sniedz šos pakalpojumus, un kārtību, kādā ieslodzīto nosūta veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanai ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas, noteic Ministru kabineta 2015. gada 2. jūnija noteikumi Nr. 276 „Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr. 276).

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 276 2.2. apakšpunktu un 4. punktu ieslodzītais bez maksas saņem neatliekamo stomatoloģisko palīdzību, ja ieslodzītā stāvoklim var būt kritiska ietekme uz viņa veselību vai dzīvību un nepieciešama neatliekama palīdzība. Savukārt, ja ieslodzītais vēlas ieslodzījuma vietā saņemt Noteikumu Nr. 276 4. punktā neminētu stomatoloģisko palīdzību par personīgajiem finanšu līdzekļiem, viņš iesniedz iesniegumu ieslodzījuma vietas priekšniekam, kurš organizē šādas palīdzības sniegšanu. Tāpat saskaņā ar Noteikumu Nr. 276 33. punktu ieslodzītajam ir tiesības saņemt zobārstniecības pakalpojumu par personīgajiem finanšu līdzekļiem ārstniecības iestādē ārpus ieslodzījuma vietas, iesniedzot iesniegumu ieslodzījuma vietas priekšniekam.

Konkrētajā gadījumā pieteicējs vēlējās saņemt zobārstniecības pakalpojumu par saviem finanšu līdzekļiem ieslodzījuma vietā, kur šo pakalpojumu atbilstoši Pārvaldes norādītajam, par ko lietā strīda nav, nodrošināja SIA „Jasko un Ko".

[9.2] Kā norādījusi Pārvalde, atsaucoties uz cietuma sniegto informāciju (*lietas 67. lapa*), tad faktiski, lai saņemtu plānveida maksas zobārstniecības pakalpojumus, ieslodzītajam attiecīgs iesniegums jāievieto cietuma Medicīnas daļas pieteikumu kastē, tad šis iesniegums tiek reģistrēts cietuma Medicīnas daļas datorizētajā lietvedības sistēmā un nodots izpildei SIA „Jasko un Ko", kas veic ieslodzītā pierakstīšanu rindā, izsaukšanu uz pakalpojumu un pakalpojuma saņemšanu.

No minētā secināms, ka cietuma iesaiste maksas zobārstniecības pakalpojumu sniegšanā aprobežojas ar to, ka tiek nodrošināta iespēja pēc ieslodzītā lūguma cietumā šo pakalpojumu saņemt, piesaistot pakalpojuma sniedzēju, kā arī, ka tiek nodrošināta ieslodzīto iesniegumu saņemšana, reģistrēšana un nodošana pakalpojuma sniedzējam, šajā gadījumā – SIA „Jasko un Ko".

[9.3] Pieteicējs norāda, ka cietums no 2017. gada 18. oktobra nav nodrošinājis pieteicējam iespēju saņemt zobārstniecības pakalpojumus par pieteicēja finanšu līdzekļiem, savukārt Pārvalde norāda, ka pieteicējs šādu lūgumu izteicis tikai 2018. gada 5. februārī, kad lūdzis turpināt 2017. gada oktobrī uzsāktā zoba labošanu.

To vērtējot, tiesa konstatē, ka pieteicējam maksas zobārstniecības pakalpojumi 2017. gada oktobrī sniegti divas reizes, kā tas norādīts pieteicēja 2017. gada 4. decembra iesniegumā cietuma priekšniekam (*lietas 63. lapa*), lūdzot, lai tiktu izsniegti čeki par šiem pakalpojumiem. Par minēto lietā strīda nav. Pieteicējs šajā iesniegumā nav sūdzējies par to, ka laika posmā no 2017. gada oktobra līdz decembrim pieteicējs būtu lūdzis vēl kādu vizīti pie stomatologa un viņam tā nebūtu nodrošināta, kas tiesas ieskatā būtu bijis jāmin, ja šāda situācija patiešām būtu izveidojusies. Pieteicējs nav arī minējis konkrētus iesniegumus, ar kuriem 2017. gada oktobrī un pēc tam būtu lūdzis attiecīgo pakalpojumu nodrošināt, un kas būtu atstāti bez ievērības.

No pieteicēja tiesas sēdē skaidrotā jāsecina, ka par konkrētu datumu, kad atkārtoti būs jāiet pie zobārsta, pieteicējs nav zinājis. Ņemot vērā, ka nav konkrēta rakstveidā fiksēta datuma, kad pieteicējam būtu bijis jābūt pie zobārsta, praktiski nav iespējams pierādīt, ka pieteicējs apzināti nebūtu aizvests pie zobārsta.

Kā redzams no lietas materiāliem, tad pieteicējs pēc 2017. gada oktobra ar iesniegumiem par maksas zobārstniecības pakalpojumu nodrošināšanu pie cietuma priekšnieka vērsies tikai 2018. gada februārī, kad iesniedzis trīs iesniegumus. 5. februāra iesniegumā pieteicējs lūdza rast iespēju apmeklēt maksas zobārstu, lai pabeigtu labot 2017. gada oktobrī iesākto zobu (*lietas 90. lapa*). 20. februāra iesniegumā pieteicējs lūdza rast iespēju apmeklēt maksas stomatologu, jo sāp nesen salabotais zobs (*lietas 91. lapa*). 28. februāra iesniegumā pieteicējs lūdza sniegt atbildi, kādēļ viņam netiek nodrošināti stomatologa pakalpojumi par viņa līdzekļiem, norādot, ka sāpošais zobs sāk pampt un strutot smaganas (*lietas 66. lapa*). Savukārt jau martā pieteicējs uz visiem minētajiem iesniegumiem izdarījis ierakstus, ka stomatologu ir apmeklējis un pretenziju pieteicējam nav.

No tā secināms, ka saņemt zobārstniecības pakalpojumus pēc 2017. gada oktobra pieteicējam atkāroti kļuva aktuāli tikai 2018. gada februārī.

Tiesa ir pieprasījusi cietumam arī pieteicēja medicīniski ambulatoro karti, kuru izpētot, neguva apliecinājumu pieteicēja norādītajam, ka pieteicējs pēc 2018. gada oktobra būtu vērsies cietuma Medicīnas daļā ar sūdzībām, kas saistītas ar nepieciešamību saņemt stomatoloģisku palīdzību, bet ir vērsies ar citām sūdzībām. Tiesa apšauba, ka pieteicējs, ja viņam tāda nepieciešamība būtu bijusi, nebūtu vērsies cietuma Medicīnas daļā ar attiecīgām sūdzībām un šīs sūdzības nebūtu fiksētas ambulatorajā kartē, kā tas ir darīts iepriekš, proti, tiesa pirms 2017. gada oktobra ir konstatējusi vairākus ierakstus, kur fiksētas pieteicēja sūdzības par sāpošiem zobiem un lūgumi nodrošināt zobārstniecības pakalpojumus, kas ticis darīts.

Konkrētajā gadījumā jāņem vērā arī tas, ka normatīvie akti nenosaka regularitāti zobārsta apmeklējumu nodrošināšanai. Jāņem vērā, ka arī ārpus ieslodzījuma vietām personām nav iespējams plānotos zobārstniecības pakalpojumus saņemt uzreiz.

Citādāk situācija būtu vērtējama tad, ja pieteicējam būtu akūti nepieciešama stomatoloģiskā palīdzība un tā netiktu nodrošināta, taču, kā konstatējams no lietā esošajiem materiāliem, kā arī pieteicēja medicīniski ambulatorās kartes, ar ko tiesa iepazinās lietas izskatīšanas gaitā, pieteicējs nebija sūdzējies par sāpošiem zobiem laika posmā no oktobra līdz februārim, līdz ar to tiesa nekonstatē, ka cietuma rīcības dēļ pieteicējam kopš 2017. gada oktobra būtu bijusi liegta iespēja saņemt zobārstniecības pakalpojumus par pieteicēja finanšu līdzekļiem, ja pieteicējs to būtu vēlējies.

[10] Vērtējot, vai ir konstatējama cietuma administrācijas rīcība, no 2018. gada janvāra līdz februāra vidum Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošu uzturēšanās temperatūru (kamerā nebija apkures, kā arī logs bija bojāts, ko Pārvalde jau atzinusi par prettiesisku, un tādēļ tiesa šī fakta esību nepārvērtēs), tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[10.1] Tā kā neviens normatīvais akts nenoteic, kāda gaisa temperatūra būtu jānodrošina ieslodzījuma vietas kamerās, kurās izvietotas notiesātās personas, Pārvalde pamatoti atbilstoši Administratīvā procesa likuma 17. panta otrajā daļā noteiktajam pēc analoģijas atsaukusies uz Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19. panta piektajā daļā noteikto, ka kamerās, kurās uzturas apcietinātie, nodrošina gaisa temperatūru, kas nav zemāka par +18°C. Šāda analoģija atzīstama par pamatotu, jo gan apcietinātie, gan notiesātie, kā to pamatoti norāda Pārvalde, ir iestādei īpaši pakļautas personas, kuru turēšanas apstākļi ieslodzījumā, neskatoties uz normatīvi regulētām atsevišķām niansēm, nedrīkst būtiski atšķirties, raugoties tai skaitā no cilvēktiesību un vienlīdzības aspekta.

Līdz ar to, vērtējot cietuma rīcību šajā kontekstā, pieņemams, ka cietuma pienākums ir nodrošināt kamerās, kurās izvietotas notiesātās personas,

gaisa temperatūru vismaz +18°C.

[10.2] Ar cietuma priekšnieka 2017. gada 5. oktobra rīkojumu Nr. 139 „Par apkures sezonas uzsākšanu Rīgas Centrālcietuma teritorijā" noteikts 2017. gada 6. oktobrī pulksten 9.00 uzsākt apkures sezonu cietumā (*lietas 70. lapa*). Atbilstoši informācijai, ko cietuma priekšnieks 2018. gada 21. martā sniedzis Pārvaldei, kamerā Nr. /kamera/, kuras kopējā platība ir 63,47 m^2, apkuri nodrošina seši radiatori, trīs no tiem 0,5 m x 0,7 m, divi – 1,25 m x 0,70 m, viens – 0,32 m x 0,7 m, bet viens radiators atrodas arī sanitārajā mezglā – 0,8 m x 0,7 m (*lietas 69. lapa*).

2018. gada 6. februāra iesniegumā cietuma priekšniekam pieteicējs lūdza sniegt rakstisku atbildi, kāpēc kamerā Nr. /kamera/ jau septiņas dienas ir atslēgta apkure un temperatūra kamerā ir stipri zem noteiktās normas (*lietas 65. lapa*), savukārt 11. februāra iesniegumā pieteicējs atkārtoti lūdza sniegt rakstisku atbildi, kāpēc kamerā Nr. /kamera/ joprojām netiek nodrošināts siltums, norādot, ka temperatūra kamerā ir stipri zem noteiktās normas un ir „redzama elpa" (*lietas 87. lapa*), uz ko pieteicējs 2018. gada 15. martā saņēma cietuma priekšnieka 9. marta atbildi Nr. 3/9-C/1271/1458 „Par uzturēšanās apstākļiem", kurā norādīts, ka apkures sezona cietumā tika uzsākta 2017. gada 6. oktobrī, bet 2018. gada 6. februārī tika konstatēts, ka cietuma siltumtrasē ir notikusi avārija, proti, vairākās cietuma ēkās (tostarp 5. korpusā) netiek nodrošināta pilnvērtīga siltuma padeve. Nekavējoties veicot siltumtrases pārbaudi, tika konstatēts avārijas iemesls un pieaicināti speciālisti, lai iespējami ātri avārijas situāciju novērstu – tika skaloti siltummezglā esošie četri siltummaiņi, kas nodrošina apkures cirkulāciju, kā rezultātā pilnvērtīga apkure tika nodrošināta jau 9. februārī. Tā kā skalošanas rezultātā caurulēs izveidojās gaisa sastrēgumi, bija papildus jāveic arī sistēmas atgaisošana (*lietas 68. lapa*).

2018. gada 8. aprīļa apstrīdēšanas iesniegumā (*lietas 49. lapa*) pieteicējs norādīja, ka apkure netika nodrošināta no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum, kas pēc būtības saskan arī ar pieteicēja iepriekš minētajos iesniegumos norādīto. Tiesas sēdē pieteicējs precizēja, ka apkure nav bijusi kopš 31. janvāra līdz 15. februārim, tādējādi secināms, ka pieteikumā neprecīzi norādīts, ka gaisa temperatūra kamerā varēja būt nepieļaujami zema jau kopš 2018. gada janvāra sākuma, jo tas nesaskan ne ar pieteicēja iepriekš minētajiem iesniegumiem, ne tiesas sēdē norādīto.

[10.3] Vērtējot avārijas faktiskos apstākļus un cietuma administrācijas rīcību tās kontekstā, tiesa secina, ka cietuma administrācija vispārīgi ir rīkojusies, lai avāriju novērstu un nodrošinātu apkures atjaunošanu, taču tiesa nepiekrīt Lēmumā secinātajam, ka pazemināta temperatūra kamerā varēja būt tikai no 6. līdz 9. februārim.

[10.4] 2018. gada 15. februārī ir sastādīts Darbu izpildes akts Nr. CC01-02/2018 (*lietas 71. lapa*), kas apliecina, ka SIA „MRK Serviss" ir veikusi siltummaiņu skalošanu cietumā, jo siltummezglā esošie četri siltummaiņi bija aizsērējuši. Citus dokumentus, kurā būtu fiksēta avārijas seku novēršanas gaita, Pārvalde tiesai nav iesniegusi. Arī SIA „MRK Serviss", atbildot uz tiesas pieprasījumu, apstiprināja tikai siltummaiņu skalošanas darbu veikšanu.

2018. gada 18. maijā sastādītā izziņā cietuma Nodrošinājuma daļas vadītāja vietniece /pers. H/ skaidrojusi, ka cietuma 5. korpusā esošajā siltummezglā pamazām notika siltummaiņu aizsērēšana, kas netika konstatēts uzreiz, bet iespēju robežās apkure tika nodrošināta. Apkure pilnībā atslēgta tikai laikā no 6. februāra līdz 9. februārim, kad tika veikti remontdarbi. Normālā darba režīmā apkures sistēma nodrošina kamerās gaisa temperatūru, kas nav zemāka par +18°C (*lietas 77. lapa*).

Tiesas sēdē, nopratināta kā lieciniece, /pers. H/ liecināja, ka apkure darbu veikšanas (siltummaiņu skalošanas) laikā nebija vispār, savukārt nepietiekama temperatūra kamerā bija kādas divas nedēļas.

Ņemot vērā, ka siltummaiņi bija aizsērējuši, ir ļoti ticami, ka apkure vairs nevarēja tikt nodrošināta pienācīgā līmenī jau kādu laiku pirms aizsērēšanas fakts tika konstatēts.

Liecinieces liecinātais, ka pienācīga temperatūra kamerās varēja nebūt aptuveni divas nedēļas, saskan ar pieteicēja norādīto termiņu, kādā apkure nebija, proti, no 31. janvāra līdz 15. februārim.

[10.5] Liecinieks /pers. I/ liecināja, ka kamerā auksti esot bijis visu ziemu, bet labošana veikta februārī, varbūt divas nedēļas. Turklāt /pers. I/ arī liecināja, ka pats īsti interesējies par situāciju neesot, esot tikai bijusi informācija, ka apsilde nestrādā un neko īsti izdarīt nevarot, jo tā novecojusi.

Liecinieks /pers. L/ liecināja, ka cietumā bieži tiekot atslēgta apkure, bieži remontē un esot vēl kaut kādas problēmas, taču konkrētu laika posmu, kurā apkure nav bijusi, neminēja.

Liecinieks /pers. J/ liecināja, ka temperatūra kamerā pagājušā gada ziemā vispār bijusi normāla, bet vienu momentu apkure nav bijusi vairāk kā nedēļu un tad bijis ļoti auksti.

Arī liecinieks /pers. K/ liecināja par aukstumu kamerā un apkures nestrādāšanu, uzskatot, ka auksti bijis jau no decembra beigām līdz pavasarim, akcentējot arī slikto logu stāvokli kā iemeslu aukstumam kamerā.

Liecinieks /pers. M/ liecināja, ka uz kameru pārcelts pagājušā gada janvāra beigās, iespējams 28. janvārī. No sākuma kamerā bijis silts un tad kaut kas noticis ar apkuri, par ko saņēmuši skaidrojumu, ka esot avārija. Avārijas stāvoklis, kad apkure nav bijusi vispār, ildzis kādu pusotru, divas nedēļas.

No liecinieku liecībām secināms, ka visi liecinieki norāda uz problēmu ar apkuri, atšķirīgas norādes gan ir saistībā ar to, vai kamerā visu laiku bijis auksts, vai tikai avārijas laikā, taču tas skaidrojams ar katra cilvēka individuālo sajūtu, proti, kādam patīk vēsākas telpas, kādam siltākas. Tai pat laikā tiesa piešķir ticamību tam, ka divas nedēļas temperatūra kamerā bija zem pieļaujamās normas, kā to arī norādījis pieteicējs, jo par aptuveni divām nedēļām liecināja /pers. I/, /pers. J/ un /pers. M/, kas saskan arī ar /pers. H/ liecināto, kā arī tas šķiet loģiski, ņemot vērā to, ka siltummaiņi bija aizsērējuši un bija arī nepieciešams laiks apkures sistēmas labošanai.

Ņemot vērā, ka ziemas laikā situācijā, kad trīs dienas vispār nav apkures, savukārt problēmas ar apkuri sākušās jau iepriekš, tiesa neapšauba, ka gaisa temperatūra kamerā varēja ievērojami kristies. Turklāt tiesa uzskata, ka situācijā, ja pieteicējs bija jau izteicis pretenzijas par gaisa temperatūru kamerā, cietumam bija jāveic gaisa temperatūras kamerā mērīšana, lai objektīvi pierādītu pretējo, ja cietums uzskata, ka temperatūra bija atbilstoša normai. Konkrētajā gadījumā, neesot šādiem mērījumiem, tiesa var vērtēt tikai liecinieku liecības kopsakarā ar pārējiem pierādījumiem lietā, kas konkrētajā gadījumā ļauj ticami atzīt, ka temperatūra bija zemāka par +18°C.

Bez ievērības nav atstājams tas, ka 2018. gada februāris bija auksts, jo februāra vidējā gaisa temperatūra Latvijā bija -6,9°C, kas ir 3,2°C zem mēneša normas. Februārī kopumā tika pārspēti 4 diennakts minimālās gaisa temperatūras rekordi (*https://www.meteo.lv/lapas/laika-apstakli/klimatiska-informacija/laika-apstaklu-raksturojums/2018/februaris-2018/februaris-2018?id=2295&nid=1134*).

[10.6] Ja siltummaiņi bija aizsērējuši, tad, kā jau tiesa secināja, ir ticami, ka apkure pilnvērtīgi nevarēja vairs tikt nodrošināta jau pirms remontdarbiem. Nav strīda, ka no 2018. gada 6. februāra līdz 9. februārim apkure tika atslēgta un ka 15. februārī veikta siltummaiņu skalošana, ko jau Lēmumā konstatējusi Pārvalde. Tādējādi ir ticami, ka apkure pilnvērtīgi varēja tikt nodrošināta pēc siltummaiņu skalošanas pabeigšanas, līdz ar to jāsecina, ka pieteicēja norādītais laika posms, kādā apkure nebija un tāpēc kamerā bijis auksti, loģiski saskan ar faktisko situāciju, proti, janvāra beigās apkure varēja pilnvērtīgi vairs netikt nodrošināta, savukārt pēc 15. februāra, kad tika pabeigta siltummaiņu skalošana, apkures sistēma strādāja pilnvērtīgi. Minētais atbilst gan pieteicēja norādītajam tiesas sēdē, ka apkure nebija no 2018. gada 31. janvāra līdz 15. februārim, gan vairāku liecinieku liecinātajam par apkures neesību aptuveni divas nedēļas.

[10.7] Ar Lēmumu ir jau atzīts, ka kamerā pienācīga gaisa temperatūra netika nodrošināta no 2018. gada 22. līdz 26. februārim, jo šajā laika posmā kamerā bija bojāts logs. Tai pat laikā bez ievērības nav atstājams tas, ka pieteicējs tiesas sēdē skaidroja, ka logs nav bijis no janvāra sākuma līdz

jūnijam. Turklāt arī visi liecinieki, kas bijuši ar pieteicēju attiecīgajā kamerā, liecināja, ka bojāts logs kamerā bijis ilgāk par Pārvaldes atzīto periodu.

/pers. I/ liecināja, ka logs bija izlauzts tā, ka to nevarēja ielikt atpakaļ, tāpēc loga nav bijis vispār, esot bijusi sega, ar ko aizklāt. /pers. L/ liecināja, ka logs bijis salauzts, bijuši nepieciešami dažādi materiāli, lai nodrošinātos, ka pa logu neieplūst aukstais gaiss. Arī /pers. J/ liecināja, ka ziemā logs bija noņemts nost un segta priekšā kaut kāda lupata. Arī /pers. K/ liecināja, ka vairāk nekā mēnesi kamerā nebija loga. Arī /pers. M/ liecināja par aptuveni mēnesi, kurā loga kamerā nebija.

No liecinieku liecībām un pieteicēja paskaidrojumiem kopsakarā tiesai nav šaubu, ka logi kamerā bija sliktā stāvoklī, kas papildu varēja radīt siltuma noplūdi, līdz ar to tiesa, kā jau norādīts šī sprieduma punkta sākumā, nepārvērtēs vairs to faktu, ka logs bija bojāts, jo to par prettiesisku jau atzinusi Pārvalde, vienīgi slikto logu stāvokli tiesa ņem vērā kā papildu apstākli tam, ka kamerā tādējādi varēja būt nepietiekama gaisa temperatūra.

[10.8] Ņemot vērā tiesas iepriekš konstatēto uz secināto par gaisa temperatūru kamerā, tiesa atzīst par pierādītu, ka no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nebija nodrošināta atbilstoša uzturēšanās temperatūra, līdz ar to šī cietuma administrācijas rīcība ir atzīstama par prettiesisku.

[11] Vērtējot cietuma administrācijas rīcību, neizsniedzot otru segu un sezonai atbilstošus apavus, tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[11.1] Cietuma priekšnieks 2018. gada 21. martā sniedzis Pārvaldei informāciju, norādot, ka pieteicējs nav vērsies cietumā ar iesniegumu par papildu segas izsniegšanu (*lietas 69. lapa*), vienlaikus informējot, ka laika posmā no 2018. gada 1. janvāra līdz 26. februārim pieteicējs ir iesniedzis trīs iesniegumus, kuros sūdzējās par neapmierinošiem apstākļiem kamerā Nr. /kamera/ (*lietas 72. lapa*).

Kā pamatoti secinājusi Pārvalde, ja citi pieteicēja iesniegumi, tai skaitā par zemu gaisa temperatūru kamerā, attiecīgajā laika posmā tika reģistrēti, tad maz ticams, ka tieši viens konkrēts iesniegums netika iereģistrēts. Tai pat laikā tiesas ieskatā var būt situācija, ka nejaušu apstākļu dēļ tiešām kāds iesniegums var noklīst un tikt neiereģistrēts, tāda situācija cilvēcisku faktoru dēļ var rasties jebkurā iestādē, taču tiesai nav pamata secināt, ka tādas situācijas varētu būt regulāras vai apzinātas. Turklāt pieteicējs tiesas sēdē norādīja, ka iesniegumu par segu uzrakstījis vienu reizi un pēc tam gaidījis un vairs nav neko rakstījis. Tiesas ieskatā, lai reaģētu uz iesniegumu izsniegt segu, nav nepieciešams mēnesis, kas pieteicējam bija jāsaprot, un tāpēc pieteicējam būtu bijis ar iesniegumu par segas izsniegšanu jāvēršas atkārtoti vai vismaz vēlreiz jāatgādina, ka iesniegumu rakstījis. Konkrētajos apstākļos tiesa nepiešķir ticamību, ka šāds iesniegums par segas prasīšanu tiešām bijis.

[11.2] To, ka pieteicējs sezonai atbilstošus apavus būtu lūdzis izsniegt kādā iesniegumā, kas cietuma administrācijai būtu iesniegts 2018. gada janvāra otrajā pusē vai februāra sākumā, kā to norāda pieteicējs, tiesa no lietas materiāliem nekonstatē. Arī cietuma priekšnieka p.i., 2018. gada 5. augustā sniedzot informāciju Pārvaldei, norādījis, ka no 2018. gada 1. janvāra līdz 28. februārim šāds iesniegums nav saņemts, vienlaikus norādot, ka nav arī informācijas, ka pieteicējs pret savu gribu būtu atsaucis cietuma administrācijai adresētos iesniegumus vai sūdzības (*lietas 88. lapa*).

Tomēr tiesa konstatē, ka pieteicējs 2017. gada 1. oktobra iesniegumā cietumam ir lūdzis nodrošināt viņu ar sezonai atbilstošu apģērbu (*lietas 80. lapa*). Lai arī šajā iesniegumā apavi tieši nav lūgti, tiesas ieskatā ar šo iesniegumu kopumā, ja tiek lūgts sezonai atbilstošs apģērbs, var saprast arī apavus.

2018. gada 20. jūlijā cietuma priekšnieks, sniedzot informāciju Pārvaldei, norādīja, ka pieteicēja 2017. gada 1. oktobra iesniegums ilgu laiku atradās bijušā cietuma Nodrošinājuma daļas vadītāja rīcībā un nebija nodots izpildei, kā rezultātā cietuma Nodrošinājuma daļas darbinieki nevarēja nodrošināt pieteicēju ar sezonai atbilstošu apģērbu, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos termiņus. Iesniegums atbildīgā darbinieka rīcībā nonāca tikai 2018. gada februāra sākumā, savukārt 9. februārī pieteicējs tika nodrošināts ar apģērbu, vienlaikus informējot, ka cietuma rīcībā tajā brīdī nav pieteicēja izmēram atbilstošu zābaku, proti, cietuma administrācija 2017. gada 27. novembrī bija veikusi iepirkumu, kā rezultātā 13. decembrī tika piegādāti 60 pāri zābaku, no kuriem 56 pāri līdz 2018. gada 9. februārim bija izsniegti ieslodzītajiem, bet no atlikušajiem četriem pāriem neviens nebija pieteicēja izmēra. Tomēr pieteicējs apavus ir saņēmis pienesumos – 2016. gada 13. decembrī – sporta apavus, 2017. gada 29. maijā – čības un sporta apavus, bet 2017. gada 11. jūlijā – iešļūcenes (*lietas 79., 82., 83., 74. lapa*).

Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 7. punkts noteic, ka apģērba un apavu normas vienam notiesātajam nosaka saskaņā ar šo noteikumu 4. pielikumu. Pēc noteiktas sanitārās apstrādes notiesātajiem var izsniegt lietotu apģērbu un apavus. Atbilstoši minētajām pielikumam notiesātajiem ir jānodrošina 2 pāri kurpes vai zābaki. Tādējādi secināms, ka pieteicējam tiesību normas paredz tiesības saņemt zābakus vai kurpes.

Vērtējot šo situāciju, tiesa atzīst, ka šajā gadījumā ir konstatējama darbinieku nolaidība, jo, ja pieteicēja 2017. gada 1. oktobra iesniegums būtu laicīgi nodots izpildei, visticamāk situācija par sezonai atbilstošu apģērbu, tai skaitā atbilstošiem apaviem, būtu laicīgāk atrisināta. Tiesa neuzskata, ka sporta apavi varētu aizvietot zābakus, ņemot vērā jau tiesas iepriekš secināto, ka, piemēram, februāris bija auksts mēnesis. Tāpat tiesa neapšauba, ka pieteicējam bija nepieciešami zābaki, jo tas saskan arī ar to, ka 9. februārī pieteicējs tika informēts par atbilstoša izmēru zābaku neesību, proti, tas liecina, ka zābaki tika prasīti.

Lai arī konkrētā situācija ir pamats, lai cietuma administrācijas rīcību, neizsniedzot pieteicējam sezonai atbilstošus apavus, atzītu par prettiesisku, un tiesa arī šo rīcību atzīst par prettiesisku, tiesa, līdzīgi kā situācijā par segas izsniegšanu, ņem vērā, ka pieteicējs pēc 2017. gada 1. oktobra nav atkārtoti vērsies ar iesniegumu pie cietuma administrācijas tieši par atbilstošu apavu nodrošināšanu. Tiesas ieskatā pieteicējam bija aktīvāk jālīdzdarbojas, un šāds līdzdarbības trūkums savukārt ņemams vērā, nosakot atlīdzinājumu.

[12] Vērtējot, vai cietuma administrācija no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam cietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nav nodrošinājusi pieteicējam cilvēktiesībām atbilstošus uzturēšanas apstākļus (mākslīgo ventilāciju, atbilstošu ventilatora darbības trokšņa līmeni, privātumu tualetes apmeklējuma laikā), tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[12.1] Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 19. panta piektajā daļā, ko tiesa šā sprieduma 10.1. apakšpunktā atzina kā pēc analoģijas piemērojamu, noteikts, ka kamerās, kurās uzturas apcietinātie, nodrošina ventilāciju.

Pieteicējs norāda, ka kameras dzīvojamā daļā, kur izvietotas gultas, nav nodrošināta mākslīgā ventilācija un kamera ir mitra, savukārt kameras daļā, kur gultu nav, esot ventilators, kura radītais troksnis pārsniedz noteikto trokšņa līmeni.

Saskaņā ar cietuma priekšnieka 2018. gada 31. jūlijā Pārvaldei sniegto informāciju kamerā ventilācijas sistēma ir iebūvēta blakus stikla blokiem un ir aprīkota ar nosūces sistēmu ar diametru 15 cm. Atbilstoši cietuma 2017. gada 21. februāra rīkojumam „Par ventilācijas sistēmas darbības grafiku" ventilācijas sistēmu kamerās ieslēdz katru dienu trīs reizes dienā no pulksten 8.00 līdz 12.00, no pulksten 14.00 līdz 16.00 un no pulksten 18.00 līdz 22.00, bet pēc atsevišķa ieslodzītā lūguma cietuma Uzraudzības daļas amatpersona var ieslēgt mākslīgo ventilāciju ārpus grafika. Savukārt, kad ārējā gaisa temperatūra ir augstāka par +25°C, ventilācijas sistēmu paredzēts nodrošināt nepārtraukti. Ventilācijas sistēma bija darba kārtībā. Ne pieteicējs, ne tā kameras biedri nebija vērsušies pie cietuma administrācijas ar sūdzībām par ventilācijas sistēmas darbību (*lietas 86., 96. lapa*). Savukārt, sniedzot Pārvaldei informāciju 2018. gada 21. martā, cietuma priekšnieks norādīja, ka kamerā ir brīvi atverami un uz āru vērsti logi (*lietas 69. lapa*).

No minētā tiesa secina, ka kamerā tiek nodrošināta gan mākslīgā, gan dabīgā ventilācija, līdz ar to kameru ieslodzītie var izvēdināt jebkurā brīdī, kad rodas tāda nepieciešamība. Turklāt tiesa nekonstatē, kā kāds normatīvais akts paredzētu obligātu prasību kamerā nodrošināt gan mākslīgo, gan

dabīgo ventilāciju. Būtiski ir tikai tas, ka kamerā iespējams nodrošināt ventilāciju, kas konkrētajā gadījumā tiek darīts, bet tam, kādā veidā tas tiek darīts, nav izšķirošas nozīmes.

Norādītais izriet arī no Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikuma Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem (turpmāk – Eiropas cietumu noteikumi).

Saskaņā ar Eiropas Cietumu noteikumu 18.1. apakšpunktu ieslodzītajiem paredzētajās telpās, jo īpaši guļamtelpās, ventilācijai tiek pievērsts pietiekami daudz uzmanības. Savukārt saskaņā ar 18.2.a. apakšpunktu, uz kuru Lēmumā atsaukusies arī Pārvalde, visās ēkās, kurās jādzīvo, jāstrādā vai jāpulcējas ieslodzītajiem, logi ir pietiekami lieli, lai ieslodzītie normālos apstākļos varētu lasīt vai strādāt dabiskā apgaismojumā un, ja vien ēkā nav atbilstošas gaisa kondicionēšanas sistēmas, lai pa tiem telpās varētu ieplūst svaigs gaiss.

Tiesai, izvērtējot lietā esošo informāciju un apskatot lietā esošos kameras dzīvojamās zonas un sanitārā mezgla fotoattēlus (*lietas 94.-95. lapa*), nerodas šaubas, ka ieslodzītajiem kameru jebkurā laikā bija iespējams izvēdināt. Tāpat tiesai nav pamata apšaubīt lietā esošo informāciju par mākslīgās ventilācijas sistēmas esību, kas, spriežot pēc fotoattēlos redzamā, izbūvētā kameras sanitārajā mezglā. Savukārt pieteicēja norādītais attiecībā uz ventilācijas sistēmas radīto troksni vērtējams kā pieteicēja subjektīvs viedoklis. Tiesa pieņem, ka situācijā, ja mākslīgās ventilācijas sistēmas darbība radītu nepanesamu troksni, ieslodzītie par to masveidā sūdzētos, kas konkrētajā gadījumā nav konstatējams. Arī pieteicēja sūdzības par troksni kamerā cietuma administrācija nav saņēmusi.

Attiecībā uz mitruma līmeni kamerā tiesa konstatē, ka atbilstoši cietuma priekšnieka p.i. 2018. gada 5. septembrī Pārvaldei sniegtajai informācijai cietuma administrācijas rīcībā nav informācijas par to, ka kamerā Nr. /kamera/ būtu konstatēts paaugstināts mitruma līmenis, tomēr administrācijas rīcībā nav iekārtu mitruma līmeņa mērīšanai (*lietas 88. lapa*).

Ņemot vēra, ka kamera ir vēdināma gan dabiskā, gan mākslīgā veidā, turklāt kamerā vispārīgi tiek nodrošināta apkure, tiesa apšauba, ka kamerā varēja būt pārāk augsts mitruma līmenis. Turklāt jāatzīmē, ka neviens normatīvais akts nenoteic, kāds konkrēti mitruma līmenis kamerās būtu jānodrošina.

Ievērojot norādīto, tiesa nekonstatē prettiesisku cietuma administrācijas rīcību saistībā ar ventilācijas nodrošināšanu pieteicējam.

[12.2] Pieteicējs uzskata, ka kameras sanitārajā mezglā esošie tualetes podi nav pietiekami norobežoti no pārējās sanitārā mezgla telpas, kurā jebkurā brīdī var ienākt citi kamerā ievietotie ieslodzītie.

Atbilstoši cietuma priekšnieka 2018. gada 31. jūlijā Pārvaldei sniegtajai informācijai kameras sanitārā mezglā platība ir 11,07 m^2. Sanitārais mezgls ir aprīkots ar diviem klozetpodiem, kas savstarpēji norobežoti ar saplāksni, kura augstums ir 1,27 m un platums ir 1 m (*lietas 86. lapa*).

Aplūkojot kameras sanitārā mezgla fotoattēlus (*lietas 94. lapa*), tiesa konstatē, ka sanitārā mezgla telpa ir atsevišķa telpa, kuru no kameras dzīvojamās zonas nodala necaurredzamas durvis. Telpā atrodas divi ar saplāksni savstarpēji nodalīti tualetes podi, kas savukārt nav nodalīti no pārējās sanitārā mezgla telpas, kuru, spriežot pēc fotoattēlos redzamā, ieslodzītie izmanto ne tikai labierīcību apmeklēšanai, proti, šajā telpā atrodas arī izlietne, sols, aukla veļas žāvēšanai, elektriskā tējkanna un citi sadzīves priekšmeti, kas liecina par to, ka sanitārajā mezglā jebkurā brīdī var ienākt citi kameras biedri, lai, piemēram, vārītu ūdeni, mazgātu vai žāvētu veļu, vai apmeklētu labierīcības, kam primāri šī telpa arī ir paredzēta. Tādā gadījumā, ja, sanitārajā mezglā ienākot ieslodzītajam, kāds cits ieslodzītais izmanto labierīcības tam paredzētajam mērķim, viņa privātums nekādā mērā netiek nodrošināts.

No pieteicēja tiesas sēdē norādītā secināms, ka vienošanās par tualetes izmantošanu starp ieslodzītajiem nav bijusi, bet visi ir centušies neiet tualetē, ja tur kāds jau ir.

Savukārt liecinieki /pers. I/, /pers. J/, /pers. K/ un /pers. M/ norādīja, ka ieslodzītajiem bijusi uz durvīm uzliekama zīmīte, lai informētu pārējos, ka tualete ir aizņemta.

Kā norādījis Senāts, tad situācija, kurā persona ir spiesta kārtot dabiskās vajadzības bez iespējas sevi aizsegt citu personu skatieniem, ir cilvēka cieņu pazemojoša (*Senāta 2018. gada 27. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-338/2018 (A420239415) 12. punkts)*.

Konkrētajā gadījumā tiesa ņem vērā, ka tualete principā atrodas norobežotā telpā, tomēr, tā kā tualetes telpa tiek izmantota arī citām vajadzībām, tad tiesa uzskata, ka pilnīgi nenorobežots tualetes pods, kā tas redzams fotoattēlos, nenodrošina privātumu pienācīgā līmenī.

Līdz ar to cietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot pieteicējam privātumu tualetes apmeklējuma laikā, ir atzīstama par prettiesisku.

[13] Vērtējot pieteicēja sūdzības par cietuma administrācijas rīcību, izvietojot pieteicēju ieslodzījuma vietā, neņemot vērā ieslodzīto psiholoģisko saderību (pieteicējs nerunā krieviski) un veselības stāvokli (nebrīdinot par ievietošanu kamerā kopā ar ieslodzīto, kuram ir HIV), tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[13.1] Kodeksa 13.^{2} panta pirmā daļa noteic, ka ar brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rīkojumu izveidotā notiesāto izvietošanas komisija nosaka, kurā brīvības atņemšanas iestādes nodaļā, vienībā un kamerā notiesātais izvietojams, ņemot vērā brīvās vietas kamerās, notiesāto psiholoģisko saderību, veselības stāvokli, attieksmi pret smēķēšanu, iepriekšējo kriminālo pieredzi.

Pieteicējs 2018. gada 21. janvāra iesniegumā cietuma priekšniekam lūdzis turpmāk pirms notiesāto ievietošanas kamerā Nr. /kamera/ ņemt vērā notiesāto psiholoģisko saderību un pārējās Kodeksa 13.^{2} panta prasības, tai pašā iesniegumā ar savu parakstu apliecinot, ka pieteicējam ir izskaidrots, ka likums tiek ievērots un rakstisku atbildi pieteicējam nevajag (*lietas 64. lapa*).

Pieteicējs cietuma administrācijai nav norādījis konkrētus iebildumus par apstākļiem saistībā ar ieslodzīto ievietošanu un atrašanos kamerā Nr. /kamera/ līdz 2018. gada 21. janvārim. Savukārt no apstrīdēšanas iesniegumā, pieteikumā tiesai un tiesas sēdē norādītā secināms, ka pieteicējs iebilst pret to, ka nav brīdināts par ievietošanu kamerā kopā ar personu, kurai ir HIV, lai arī pēc būtības neiebilst pret atrašanos kamerā kopā ar attiecīgo personu, kā arī uzskata, ka nav saderīgi atrasties vienā kamerā ar krievvalodīgām personām, jo pieteicējs šo valodu nepārvalda.

[13.2] Pārvalde norāda, ka normatīvie akti neparedz brīdināt, ka kamerā tiks ievietota persona, kurai ir HIV, kam tiesa piekrīt.

Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 10. panta pirmo un otro daļu informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu pacientu, ir aizsargājama saskaņā ar fizisko personu datu aizsardzību regulējošiem normatīvajiem aktiem. Informāciju par pacientu drīkst izpaust tikai ar viņa rakstveida piekrišanu vai gadījumos, kas noteikti šajā likumā (kas uz šo gadījumu nav attiecināmi).

Līdz ar to pieteicējam nav tiesību pieprasīt informāciju par citu ieslodzīto veselības stāvokli, savukārt cietuma administrācijai un Pārvaldei nav ne tiesību, ne pienākuma šādu informāciju sniegt.

Tomēr vienlaikus Kodeksa 13.^{2} panta pirmā daļa noteic pienākumu, izvietojot ieslodzītos, ņemt vērā to veselības stāvokli. Līdz ar to tiesas ieskatā būtu nepieļaujams pieteicēju ievietot vienā kamerā ar ieslodzītajiem, kas objektīvi varētu apdraudēt pieteicēja veselības stāvokli, piemēram, inficējot pieteicēju ar kādu infekcijas slimību, kas izplatās sadzīvisku kontaktu ceļā. Tā kā HIV/AIDS ir transmisīva slimība, kas izplatās ar asinīm, tiesa nesaskata pārkāpumu, ievietojot pieteicēju kamerā kopā ar ieslodzīto, kas ar šo slimību ir inficēts, un pieteicēju par to nebrīdinot.

[13.3] Pārvalde norāda, ka atbilstoši Kodeksa 13.^{2} panta pirmajai daļai, ievietojot personu kamerā, nav jāņem vērā valoda, kuru persona pārvalda. Arī tiesa nekonstatē, ka kāds normatīvais akts aizliegtu ievietot vienā kamerā personas ar atšķirīgām dzimtajām valodām. Turklāt kaut vai no tiesas sēdē uzklausītajiem lieciniekiem jāsecina, ka kamerā bijuši arī latviski runājoši ieslodzītie. Savukārt, piemēram, liecinieks /pers. J/ norādīja, ka, atrodoties ar pieteicēju vienā kamerā, tie savā starpā ir komunicējuši, lai arī pieteicējs tikai mazliet pārvalda krievu valodu, savukārt /pers. J/ tikai mazliet

zina latviešu valodu.

Tādējādi tiesa nekonstatē, ka krievu valodas nezināšana pilnībā liegtu pieteicējam sazināties ar šajā valodā runājošajiem.

Ņemot vērā iepriekš norādīto, tiesa nekonstatē prettiesisku cietuma administrācijas rīcību, izvietojot pieteicēju ieslodzījuma vietā ar personām, kuras runā krieviski un nebrīdinot pieteicēju par ievietošanu kamerā kopā ar ieslodzīto, kuram ir HIV.

[14] Pieteicējs nepiekrīt Pārvaldes noteiktajam atlīdzinājumam – rakstveida atvainošanās –, atlīdzinājumu par cietuma administrācijas prettiesisko faktisko rīcību vēloties saņemt naudas izteiksmē.

[14.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92. pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai nemantisko kaitējumu, kas personai nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību, kā arī kārtību šo zaudējumu atlīdzināšanai noteic Zaudējumu atlīdzināšanas likums.

Nemantiskais kaitējums Zaudējumu atlīdzināšanas likuma izpratnē atbilstoši tā 8. panta 1. punktā noteiktajam ir ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 11. panta otro un trešo daļu faktus, kas apliecina nemantiskā kaitējuma nodarīšanu, pierāda ar Administratīvā procesa likumā norādītajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt, kā izpaudies tās nemantisko tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, un pamatot atlīdzinājuma apmēru. Ja ar prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību privātpersonai ir nodarīts būtisks tiesību aizskārums, nemantiskā kaitējuma esība ir uzskatāma par pierādītu.

Līdz ar to ir izvērtējams, vai pieteicēja tiesības ar prettiesisko cietuma administrācijas rīcību ir būtiski aizskartas. Kā atzinis Senāts, tad ne jebkurš par prettiesisku atzīts administratīvais akts vai faktiskā rīcība rada atlīdzināmu morālo kaitējumu, tiesai ir jāvērtē tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums un konkrētā aizskāruma smagums *(Senāta 2013. gada 21. marta sprieduma lietā Nr. SKA-230/2013 10. punkts)*.

Pārvalde par prettiesisku atzinusi cietuma administrācijas rīcību: 1) sniedzot pieteicējam atbildi uz 2018. gada 6. februāra un 11. februāra iesniegumu ar divu dienu nokavējumu un izsniedzot pieteicējam šo atbildi ar trīs dienu nokavējumu; 2) ievietojot pieteicēju laika posmā no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/, kur nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums un no tabakas dūmiem brīva vide, un laika posmā no 2018. gada 22. februāra līdz 2018. gada 26. februārim nebija nodrošināta pienācīga gaisa temperatūra sakarā ar to, ka bija bojāts kameras logs.

Savukārt tiesa papildus minētajam kā prettiesisku atzinusi cietuma administrācijas rīcību: 1) no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošu uzturēšanās temperatūru; 2) neizsniedzot pieteicējam sezonai atbilstošus apavus; 3) nenodrošinot pieteicējam privātumu tualetes apmeklējuma laikā.

Saskaņā ar Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. pantu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus. Nemantisko kaitējumu atlīdzina, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, – atvainojoties vai samaksājot atbilstīgu atlīdzību. Ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, nemantiskā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt rakstveida vai publiska atvainošanās. Savukārt nemantiskā kaitējuma atlīdzību naudas izteiksmē nosaka līdz 7000 *euro* apmērā. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro* apmērā, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*.

Līdz ar to izvērtējams kaitējums, kas pieteicējam nodarīts ar iepriekš norādīto cietuma administrācijas prettiesisko faktisko rīcību, vērtējot, vai pastāv pamats nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai naudas izteiksmē.

[14.2] Atbilstoši Senāta atzītajam ir jāizvērtē viss apstākļu kopums, kādā persona ir atradusies. Ja ir norādīti vairāki apstākļi, kas personas ieskatā liecina par Satversmes 95. panta pārkāpumu, nav pamatoti izdarīt secinājumu par katru apstākli atsevišķi. Iespējams, ka katrs apstāklis atsevišķi nerada tādas sekas, lai konstatētu būtisku cilvēktiesību pārkāpumu, bet, aplūkojot tos visus kopā, šāds secinājums ir izdarāms. Persona neizcieš katru no apstākļiem atsevišķi, tā tiek turēta attiecīgajos apstākļos, un visi kopā tie var pārsniegt neizbēgamo ciešanu līmeni, kas ir raksturīgs ieslodzījumam (*Augstākās tiesas 2010. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-126/10 (A42583206) 17. punkts*).

[14.3] Tiesa piekrīt Pārvaldei, ka cietuma administrācijas faktiskā rīcība, sniedzot pieteicējam atbildi uz 2018. gada 6. februāra un 11. februāra iesniegumu ar divu dienu nokavējumu un izsniedzot pieteicējam šo atbildi ar trīs dienu nokavējumu, nav uzskatāma par tādu rīcību, kas būtiski aizskartu pieteicēja tiesības.

Taču attiecībā uz pārējo par prettiesiski atzīto cietuma administrācijas rīcību tiesa uzskata, ka tā ir tāda, kas būtiski aizskārusi pieteicēja tiesības, jo, piemēram, personas uzturēšanās telpās, kurās tiek smēķēts, atstāj iespaidu uz personas veselību, un šādā situācijā nav pamata atzīt, ka tiesību aizskārums ir nebūtisks. Nav strīda par to, ka pieteicējs nesmēķē un bija par to informējis cietuma administrāciju, izsakot nevēlēšanos atrasties kamerā, kurā ievietoti smēķētāji. Turklāt šajā pašā laika periodā kamerā vienlaicīgi nav bijis arī pietiekams dabiskais apgaismojums, ko atzinusi pati Pārvalde.

Tādējādi jau daļā par Pārvaldes prettiesiski atzīto cietuma administrācijas faktisko rīcību atvainošanās nav pienācīgs atlīdzinājums, līdz ar to ir konstatējams pamats nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai naudas izteiksmē.

[15] Lemjot par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru naudas izteiksmē, tiesa konstatē un secina turpmāk norādīto.

[15.1] Atbilstoši tiesas iepriekš atzītajam pieteicējs no 2018. gada janvāra beigām līdz februāra vidum atradās kamerā, kurā nebija nodrošināta pietiekama gaisa temperatūra, turklāt vēl situācijā, kad gaisa temperatūra ārā bija zema, līdz ar to telpas ātrāk atdzisa. Tai pat laikā tiesa ņem vērā arī to, ka apkures neesība bija saistīta ar siltummaiņu aizsērēšanu un pēc problēmas konstatēšanas avārijas situācija arī tika novērsta, proti, apkures neesība nav saistīta ar cietuma administrācijas apzinātu rīcību kaitēt pieteicējam. Vienlaicīgi tiesa ņem vērā, ka no lietas materiāliem nav konstatējama arī cietuma administrācijas aktīva rīcība, lai mazinātu apkures neesības radītās neērtības. Lai arī lieciniece /pers. H/ liecināja, ka ieslodzītajiem piedāvātas papildu segas, šādu faktu neapstiprināja pārējie liecinieki un pieteicējs, kā arī lietas materiālos nav pierādījumu par to – piemēram, akts par papildu segu izsniegšanu.

Šajā pašā punktā jāņem vērā arī Pārvaldes atzītais par loga neesību no 2018. gada 22. februāra līdz 2018. gada 26. februārim. Lai arī šie divi periodi (apkures neesība un loga neesība) nepārklājas, tiesa ņem vērā to, ka pieteicējam 2018. gada ziemā jau otro reizi īsā laika periodā bija jāuzturas kamerā ar pazeminātu gaisa temperatūru.

Tāpat pieteicējam netika nodrošināti piemēroti ziemas sezonas apavi.

Viss šis apstākļu kopums apstiprina to, ka pieteicējam 2018. gada ziemas periodā varēja būt nekomfortabli laika posmā no 2018. gada 31. janvāra līdz 15. februārim un no 2018. gada 22. februāra līdz 26. februārim uzturēties kamerā dēļ pazeminātas gaisa temperatūras, kā arī doties

pastaigās ar sezonai nepiemērotiem apaviem.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10. panta pirmā daļa noteic, ka cietušais nav tiesīgs pilnīgi vai daļēji saņemt zaudējuma atlīdzinājumu, ja viņš nav, izmantojot savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu.

Vērtējot pieteicēja līdzatbildību, jāņem vērā, ka pēc 2017. gada 1. oktobra pieteicējs nebija atgādinājis cietuma administrācijai par savu vēlmi saņemt ne sezonai atbilstošu apģērbu, ne apavus. Ņemot vērā ieslodzīto skaitu, var rasties situācija, ka kāds ieslodzītā lūgums uzreiz netiek izpildīts, tāpēc pieteicējam, ja viņam problēma šķita aktuāla, bija pamats vismaz vēl vienu reizi par to atgādināt.

[15.2] Atbilstoši Pārvaldes atzītajam pieteicējs no 2017. gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam atradās kamerā, kur nebija pietiekams dabiskais apgaismojums un no tabakas dūmiem brīva vide, proti, šādos apstākļos pieteicējs uzturējās kopumā gandrīz 15 mēnešus, turklāt norādītais periods ietver arī iepriekšējā apakšpunktā minēto periodu, kurā pieteicējs uzturējās kamerā ar pazeminātu gaisa temperatūru.

Ir vispārzināms fakts, ka arī pasīva smēķēšana nodara kaitējumu veselībai, turklāt pieteicējs tai bijis pakļaut pietiekami ilgu laika periodu, turklāt vēl visu šo laika posmu kamerā nebija arī pietiekams dabiskais apgaismojums, ko atzinusi pati Pārvalde.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs sākotnēji rakstveidā bija norādījis, ka nepiekrīt uzturēties smēķētāju kamerā. Tai pat laikā tiesa nevar neņemt vērā, ka pēc ievietošanas smēķētāju kamerā pieteicējs pirmo reizi iebildumus par atrašanos šādā kamerā izteicis tikai 2018. gada 14. jūnija sūdzībā Pārvaldei. Tādējādi ir pamats secināt, ka pieteicējs praktiski vispār nav līdzdarbojies, lai panāktu savu pārvietošanu uz citu kameru. Šāda pieteicēja rīcība piešķir ticamību Lēmumā norādītajam par cietuma administrācijas sniegto informāciju, ka pieteicējs pats lūdzis viņu ievietot konkrētajā kamerā, lai arī rakstisku pierādījumu tam nav.

Līdz ar to, lai arī pasīva smēķēšana ir kaitīga, tiesa uzskata, ka pieteicēja līdzatbildības trūkums konkrētajā gadījumā ir būtisks apstāklis, kas ņemams vērā atlīdzinājuma noteikšanā. Tiesas ieskatā pieteicējam pašam ir jāuzņemas rūpes par savu veselību vismaz tādā mērā, lai iebilstu pret atrašanos smēķētāju kamerā, ja viņš tam nepiekrita. Tai pat laikā cietuma administrācijai, ja pieteicējs tiešām bija izteicis vēlmi atrasties konkrētajā kamerā, bija šī vēlme jānoformē rakstiski, zinot, ka ir sākotnējais pieteicēja iesniegums par atteikšanos atrasties smēķētāju kamerā.

[15.3] Visu to laika periodu, kad pieteicējs atradās smēķētāju kamerā, viņam netika nodrošināts arī pietiekams privātums tualetes apmeklējuma laikā. Tiesa ņem vērā, ka tualete atradās atsevišķā telpā un no dzīvojamās daļas tualete nebija pārredzama, tai pat laikā tualete atradās telpā, kas tika izmantota arī citām vajadzībām, tāpēc būtu tikai normāli, ja tualetes podi būtu norobežoti no apkārtējās telpas, nevis tā, kā tas redzams fotoattēlā. Lai arī, kā secināms no liecinieku liecībām, ieslodzītie bija izdomājuši veidu, kā darīt zināmu, kad tualetes telpa ir aizņemta, tomēr apziņa, ka, kārtojot dabiskās vajadzības, durvis jebkurā brīdī var atvērt un tajā brīdī persona, kas kārto dabiskās vajadzības, ir pilnībā redzama, nav patīkama.

Tai pat laikā arī šajā gadījumā ir vērtējama pieteicēja līdzatbildība. Pieteicējs pirms 2018. gada 14. jūnija sūdzības nebija vērsies cietuma administrācija ar iebildumiem par tualetes telpu.

[15.4] Lai lemtu par pienācīgu atlīdzinājumu pieteicējam, tiesa ņem vērā tieši šajā lietā konstatētos apstākļus, tai skaitā pieteicēja līdzatbildību, kā arī salīdzina šo gadījumu ar tiesu praksē konstatētiem līdzīgiem gadījumiem.

[15.4.1] Piemēram, lietā „Melnītis pret Latviju" (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 28.februāra spriedumu*) tika piespriests atlīdzinājums 7000 *euro* apmērā par nepienācīgiem apstākļiem ieslodzījuma vietā, pieteicējs atradies kopā ar vairākām citām personām, bet sanitārais mezgls nebija atbilstoši norobežots. Pārkāpums turpinājies aptuveni piecus mēnešus, un konstatēts arī iestādes atteikums izsniegt ieslodzītajam higiēnas preces.

Konkrētajā lietā tik lielam atlīdzinājumam nebūtu pamata, jo tualete tomēr neatradās tajā pašā telpā, kur ieslodzītie ēda un gulēja, kā arī pieteicējam nav pretenziju par higiēnas preču nepietiekamību, turklāt ņemama vērā arī pieteicēja līdzatbildība. Tai pat laikā ir citi papildu apstākļi, proti, pasīvā smēķēšana, dienas gaismas trūkums, nepienācīga temperatūra kamerā.

[15.4.2] Lietā Nr. A420384514 Administratīvā apgabaltiesa (spriedums stājies spēkā 2016. gada 8. jūlijā) atzina, ka vairāk nekā gadu ieslodzītajai personai nebija nodrošināts pietiekams dabiskais apgaismojums un privātums sanitārajā mezglā, bet tas nav vērtēts kā atsevišķs cilvēktiesību pārkāpums, bet ņemts vērā, nosakot pārkāpuma smagumu un morālo kaitējumu. Tiesa atzina, ka personai radīts būtisks, bet ne smags cilvēktiesību aizskārums, un noteica atlīdzinājumu 500 *euro*.

Konkrētajā lietā papildu dabiskajam apgaismojumam un privātumam tualetē konstatēti vēl citi apstākļi.

[15.4.3] Lietā Nr. A420569110 Administratīvā apgabaltiesa (spriedums stājies spēkā 2013. gada 29. martā) atzina, ka cietuma kamerās 723 dienas (ar periodiskiem pārtraukumiem) netika nodrošināts pietiekams dabīgais apgaismojums un 691 dienu netika nodrošināta pietiekama ventilācija, kā rezultātā pieteicējam ir radīts būtisks cilvēktiesību aizskārums, bet nodarītais kaitējums nav smags, turklāt pieteicējs neizmantoja visas praktiskās iespējas, lai savlaicīgi samazinātu radušos kaitējumu. Līdz ar to kā taisnīgu morālā kaitējuma atlīdzinājumu tiesa noteica 853,72 *euro*.

Atšķirībā no pieteicēja gadījuma minētajā lietā dabīgā apgaismojuma trūkums konstatēts īsāku laika posmu, kā arī pieteicēja gadījumā nav konstatējams ventilācijas trūkums, tai pat laikā pieteicēja gadījumā ir citi papildu apstākļi.

[15.4.4] Lietās Nr. A420223416 un Nr. A420309316 Administratīvā apgabaltiesa (spriedumi stājušies spēkā 2017. gada 4. un 7. martā) konstatēja, ka nepilnu gadu ieslodzītajiem netika nodrošināts no tabakas dūmiem brīvs pastaigu laukums. Tiesa atzina, ka šajās lietās morālā kaitējuma atlīdzinājums ir nosakāms 100 *euro*.

Konkrētajā lietā pieteicējam tabakas dūmi bija jāpacieš kamerā ilgāk par gadu kopā ar citiem apstākļiem.

[15.5] Ņemot vērā tiesu praksi, Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14. panta pirmajā daļā paredzēto pieteicēja aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumu un konkrētā aizskāruma smagumu, iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī šajā lietā konstatētos apstākļus, tiesa uzskata, ka pieteicējam nav nodarīts smags kaitējums un ka pienācīgs atlīdzinājums pieteicējam būtu 700 *euro*.

Tiesa uzskata, ka apstākļu kopums šajā lietā pats par sevi būtu pamats lielākai atlīdzībai tad, ja nebūtu konstatējama pieteicēja pasīva rīcība, ilgstoši neiebilstot ne pret atrašanos smēķētāju kamerā, ne neatgādinot par sezonai neatbilstošiem apaviem, kā arī ilgstoši neizsakot iebildumus par tualetes telpu, kā arī citiem apstākļiem. Aktīva pieteicēja rīcība vērojama tikai saistībā ar apkures neesību, kad pieteicējs divu nedēļu laikā, kad apkure netika nodrošināta, divas reizes bija vērsies ar sūdzību cietuma administrācijā. Atlīdzinājuma apmēra noteikšanā tiesa ņem vērā arī to, ka cietuma administrācijas pieļautā faktiskā rīcība pret pieteicēju nav bijusi apzināti gribēta ar mērķi pieteicēju pazemot vai speciāli tam kaitēt.

[16] Ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmajai daļai piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu.

Pieteicējs samaksājis valsts nodevu 30 *euro* par pieteikuma par lietas ierosināšanu tiesā iesniegšanu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 12. februāra noteikumu Nr. 85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 14. punktu pēc tam, kad stājies spēkā tiesas vai tiesneša nolēmums, kurā ir paredzēta valsts nodevas atlīdzināšana, pieteicējs iesniedz iestādē, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē, iesniegumu par valsts nodevas

atlīdzināšanu. Iesniegumā norāda šo noteikumu 9. punktā minēto informāciju. Saskaņā ar minēto noteikumu 13. punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc pieteicēja iesnieguma saņemšanas iestādē Administratīvā procesa likuma 126. pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Līdz ar to samaksātā valsts nodeva 30 *euro* apmērā piespriežama no Latvijas Republikas un tā jāatlīdzina no Pārvaldes budžeta līdzekļiem.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246.-251. pantu, 253. panta piekto daļu un 255. panta trešo daļu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt /pers. C/ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību, no 2018. gada janvāra līdz februāra vidum Rīgas Centrālcietuma 5. korpusa 1. vienības kamerā Nr. /kamera/ nenodrošinot atbilstošu uzturēšanās temperatūru; no 2017.gada 3. marta līdz 2017. gada 21. septembrim un no 2017. gada 3. oktobra līdz 2018. gada 14. jūnijam nenodrošinot pieteicējam privātumu tualetes apmeklējuma laikā, kā arī neizsniedzot pieteicējam sezonai atbilstošus apavus.

Uzlikt par pienākumu Ieslodzījuma vietu pārvaldei viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās izdot /pers. C/ labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru /pers. C/ tiktu atlīdzināts nemantiskais kaitējums 700 *euro*.

Noraidīt /pers. C/ pieteikumu pārējā daļā.

Piespriest no atbildētājas Latvijas Republikas par labu /pers. C/ samaksāto valsts nodevu 30 *euro*, kas atlīdzināma no Ieslodzījuma vietu pārvaldes budžeta līdzekļiem.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2019. gada 21. jūnijā.

Tiesnese K.Brokane